

MAPA SZANS I ZAGROŻEŃ DLA ROZWOJU RYNKU CONSUMER FINANCE W NADCHODZĄCYCH 3 LATACH

Raport opracował Zespół: Marta Penczar i Monika Liszewska

Szanowni Państwo,

oddajemy w Państwa ręce najnowszą edycję raportu nakreślającego szanse i zagrożenia stojące przed obszarem Consumer Finance w najbliższych latach.

Wspólne z ekspertami rynkowymi staraliśmy się określić jak obecna, nietypowa sytuacja ekonomiczna, wynikająca między innymi z pandemii Covid-19 oraz z trwającej wojny rosyjsko-ukraińskiej, jak również ze zmian regulacyjnych, wpłynęła na rynek i nastroje klientów.

W prezentowanym raporcie dwudziestu pięciu profesjonalistów z kluczowych dla sektora obszarów: bankowości, instytucji pożyczkowych oraz z reprezentowanego po raz pierwszy w historii raportu segmentu podmiotów współpracujących z rynkiem Consumer Finance określiło znaczenie, jakie będą miały wybrane, opisane poniżej czynniki dla działalności podmiotów w najbliższych latach.

Najbliższy okres cechuje duża niepewność, polska branża, mimo wielu nadchodzących wyzwań, historycznie wykazywała się dużą zwinnością i umiejętnością adaptacji do nowych sytuacji i wykorzystywania nadarzających się szans. Wsparcie otoczenia ekonomicznego lub regulacyjnego staje się jednak coraz bardziej potrzebne, a ciągłe liczenie na ponadprzeciętną innowacyjność polskiego sektora w naturalny sposób stawia ankietowanych w bardzo trudniej sytuacji.

Pragniemy bardzo podziękować za pomoc przy tworzeniu raportu Ekspertom i Radzie Programowej Kongresu Consumer Finance.

Zachęcamy Państwa do zapoznania się z materiałem, mamy nadzieję, że będzie on dla Państwa inspirujący.

Z wyrazami szacunku,

Marcin Czugan

Prezes Zarządu Związku Przedsiębiorstw Finansowych w Polsce

Leszek Pawłowicz

Koordynator Europejskiego Kongresu Finansowego, Przewodniczący Rady Fundacji Centrum Myśli Strategicznych

Przemysław Szczygielski

Partner Deloitte Financial Services Industry

W raporcie:

1. Sytuacja na rynku kredytów i pożyczek konsumenckich na koniec III kwartału 2022 roku..... str. 3
2. Zagrożenia i szanse dla rozwoju rynku Consumer Finance w nadchodzących 3 latach str.5

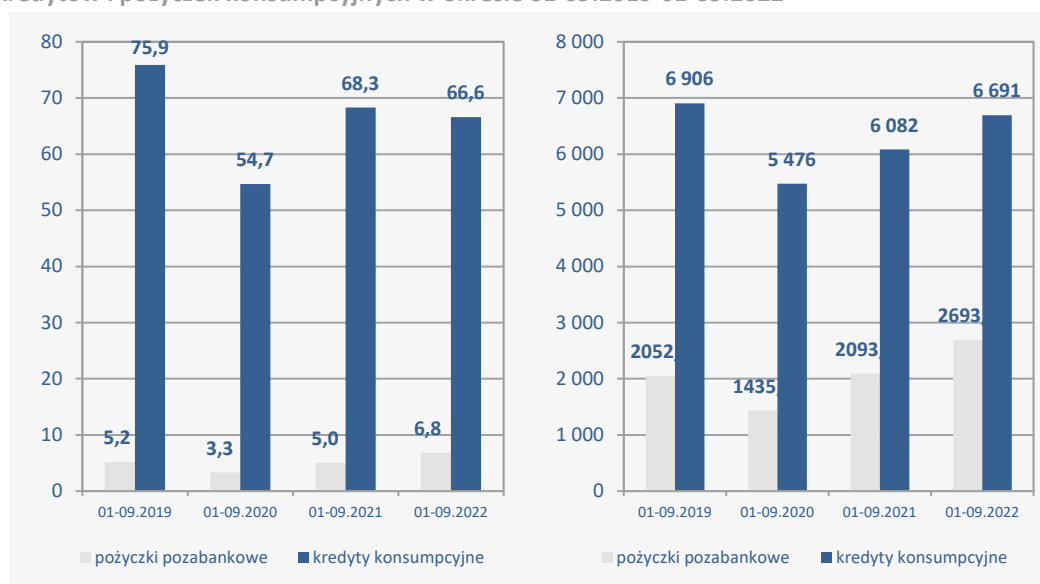
1. Sytuacja na rynku kredytów i pożyczek konsumenckich na koniec III kwartału 2022 roku

Ostatnie trzy kwartały br. to okres stagnacji na rynku Consumer Finance w Polsce. Łączna wartość kredytów i pożyczek udzielonych w okresie styczeń - wrzesień 2022 była tylko nieznacznie wyższa od sprzedaży odnotowanej w analogicznym okresie roku poprzedniego. Łącznie w pierwszych trzech kwartałach 2022 roku banki oraz firmy pożyczkowe udzieliły kredytów i pożyczek na kwotę 73,4 mld zł, podczas gdy rok wcześniej było to 73,3 mld zł.

W analizowanym okresie odnotowano natomiast blisko 15% wzrost liczby udzielonych kredytów i pożyczek. Oznacza to spadek średniej wartości udzielonego finansowania na rynku CF.

Pamiętając o odmiennej charakterystyce pożyczek i kredytów (widocznej m.in. w średniej kwocie) należy podkreślić iż obserwujemy w nich odmienne trendy. W III kw. 2022 roku odnotowano wzrost wartości udzielnych pożyczek pozabankowych (wzrost o 36%). W tym samym okresie wartość udzielonych kredytów w sektorze bankowym obniżyła się o 2,5%.

Wykres 1. Sprzedaż (mld zł, lewy wykres) i ilość (tys. szt., prawy wykres) kredytów i pożyczek konsumpcyjnych w okresie 01-09.2019-01-09.2022

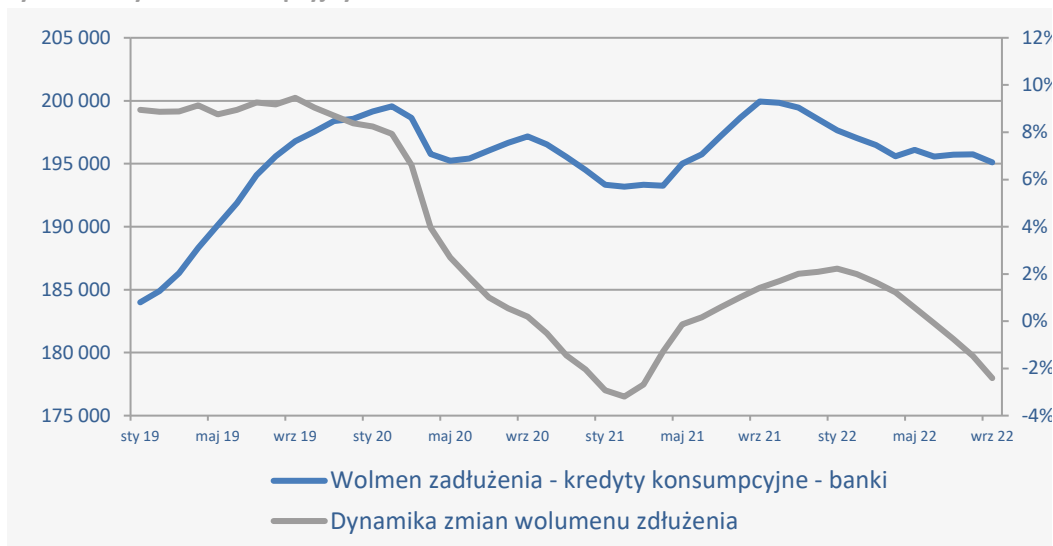

Źródło: BIK.

Ograniczenie sprzedaży kredytów konsumpcyjnych w okresie styczeń – wrzesień 2022 r. przełożyło się na stopniowe obniżanie się tempa wzrostu wolumenu zadłużenia z tytułu kredytów konsumpcyjnych. Co więcej, począwszy od czerwca br. roczna dynamika rynku kształtuje się na poziomie ujemnym. W rezultacie na koniec III kw. 2022 roku wolumen zadłużenia z tytułu kredytów konsumpcyjnych ukształtował się na poziomie 195,1 mld zł

wobec 198,6 mld zł na koniec 2021 roku oraz 199,9 mld zł w analogicznym okresie roku poprzedniego (III kw. 2021).

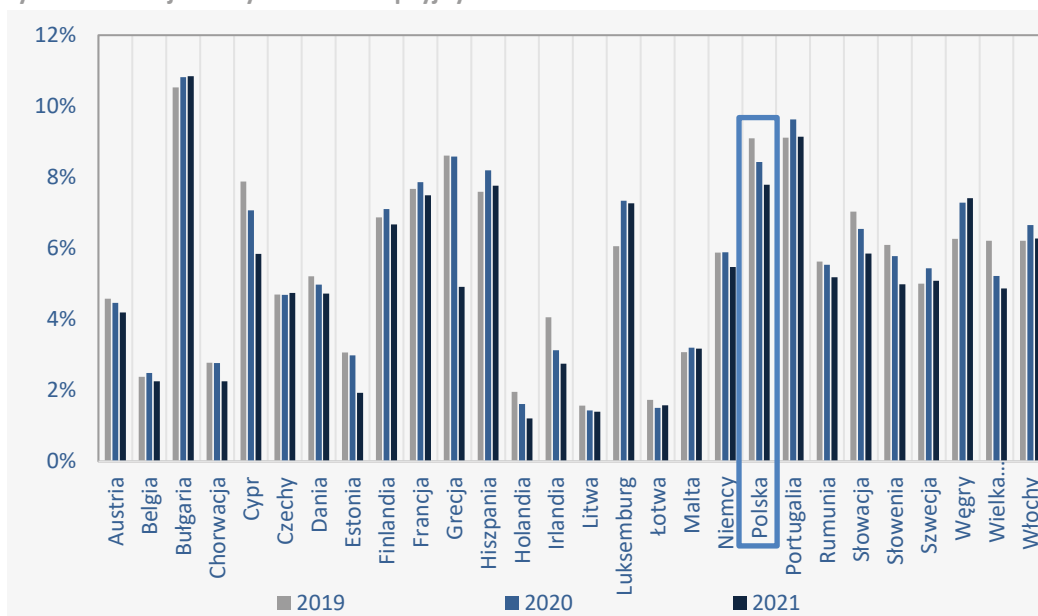
Wykres 2. Wolumen (mln zł) i dynamika zmian zadłużenia (r/r %) z tytułu kredytów konsumpcyjnych w okresie 01-09.2019-01-09.2022

Źródło: NBP.

Ograniczenie rozwoju rynku consumer finance widoczne jest również w spadku relacji zadłużenia z tytułu kredytów konsumpcyjnych do PKB. O ile jeszcze w 2019 roku analizowany wskaźnik kształtował się na poziomie 9,1%, to na koniec 2021 wyniósł 7,8%. Należy to wiązać z rosnącą niepewnością na rynku, zarówno po stronie kredytobiorców ograniczających zakupy finansowane kredytem w warunkach osłabienia koniunktury gospodarczej, ale również po stronie banków - odzwierciedloną w zastrzanej polityce kredytowej.

Wykres 3. Relacja kredytów konsumpcyjnych do PKB w UE w latach 2019-2021

Źródło: EBC.

2. Zagrożenia i szanse dla rozwoju rynku Consumer Finance w nadchodzących 3 latach

Metodologia badania

Analiza zagrożeń i szans dla rozwoju rynku Consumer Finance w najbliższych 3 latach została przeprowadzona za pomocą metody ekspertyzy grupowej na przełomie października i listopada 2022 roku. Do udziału w badaniu zaproszeni zostali przedstawiciele środowiska biznesowego – banków, instytucji pożyczkowych, podmiotów współpracujących z rynkiem Consumer Finance.

Odpowiedzi na kwestionariusz ankietowy udzieliło 25 ekspertów.

Uczestnicy badania oceniając zagrożenia i szanse rozwojowe dla rynku CF szacowali dwa parametry:

- prawdopodobieństwo wystąpienia danego czynnika w perspektywie najbliższych pięciu lat,
- siłę wpływu (oddziaływanie) danego czynnika na rynek w przypadku jego rzeczywistego wystąpienia.

Prawdopodobieństwo oceniane było w skali od 0% do 100%, gdzie:

- 0% oznaczało brak prawdopodobieństwa wystąpienia danego zdarzenia,
- 100% całkowitą pewność wystąpienia określonego czynnika.

Ocena siły wpływu danego czynnika na rynek polegała na rozdysponowaniu 100 pkt. dla grupy zagrożeń oraz 100 pkt. dla czynników stymulujących rozwój rynku. Przydzielanie punktów poszczególnym czynnikom odbywało się zgodnie z regułą, że im większa liczba przyznanych punktów, tym wyższa siła wpływu danego czynnika na rozwój rynku kredytów i pożyczek konsumpcyjnych. Brak przyznanych punktów oznaczał, że dany czynnik, nawet w przypadku wystąpienia, nie wpłynie na rynek w zakładanym przedziale czasowym.

Zagrożenia dla rozwoju rynku kredytów i pożyczek konsumpcyjnych przedstawione w kwestionariuszu ankietowym obejmowały:

- Niepewność polityczną i gospodarczą – wojna w Ukrainie, niepewność w zakresie koniunktury gospodarczej w Polsce;
- Niski poziom nastrojów konsumenckich i skłonności/ możliwości dokonywania ważnych zakupów finansowanych kredytem/pożyczką;
- Spadek realnych wynagrodzeń w powiązaniu z wysokim poziomem stóp procentowych przekładający się na spadek zdolności kredytowej i wielkość nowo udzielanych kredytów/pożyczek;
- Pogorszenie jakości portfela kredytowego ograniczające rentowność segmentu CF;

- Wysokie koszty pozyskania finansowania na rynku na skutek wysokiego poziomu stóp procentowych;
- Spadek dochodów pozaodsetkowych (opłat i prowizji) w segmencie CF w wyniku dalszego ustawowego ograniczenia wysokości kosztów;
- Rozwój innych (alternatywnych) produktów pożyczkowych, w tym przede wszystkim portali społecznościowych;
- Wzrost skali wyłudzeń kredytów i pożyczek (w tym cyberprzestępstwa) skutkujący zwiększeniem kosztów po stronie instytucji finansowych;
- Ograniczenie inwestycji technologicznych w związku z niższym potencjałem rozwojowym rynku;
- Nasilenie negatywnych praktyk rynkowych wśród uczestników skutkujące zmniejszeniem poziomu zaufania do rynku Consumer Finance;
- Implementację nowej Dyrektywy o kredycie konsumenckim;
- Ryzyko regulacyjne rozumiane jako nowe inicjatywy, nieprocedowane obecnie, ograniczające potencjał rynku CF;
- Inne zagrożenia.

Do szans rozwojowych na rynku kredytów i pożyczek konsumpcyjnych w perspektywie najbliższych trzech lat zaliczono:

- Rozwój innowacyjnych technologii wspierających proces kredytowy (np. metod oceny zdolności kredytowej);
- Dynamiczny rozwój oferty kredytowo-pożyczkowej w segmencie on-line;
- Integrację i optymalizację kanałów dystrybucji (omnikanałowość);
- Wzrost odsetka zakupów finansowanych kredytem / pożyczką wspieranych rosnącymi oczekiwaniami inflacyjnymi konsumentów;
- Rozwój e-commerce generujący wzrost popytu na odroczone płatności (buy now pay later);
- Wzrost popytu na ubezpieczenia - element wzrostu dochodowości segmentu CF;
- Pogłębienie indywidualizacji oferty dla klientów (lepsze wykorzystanie Big Data);
- Cross-selling – hybrydy produktowe – łączenie dwóch różnych produktów;
- Wzrost poziomu konkurencji wśród podmiotów oferujących pożyczki lub kredyty;
- Rozwój innowacyjnych platform pośredniczących w sprzedaży produktów pożyczkowo – kredytowych;
- Nasilenie działań samoregulacyjnych sektora Consumer Finance;
- Inne szanse.

Otrzymane od ekspertów kwestionariusze zostały zanonimizowane, poddane agregacji i uśrednieniu. Wyniki badania przedstawiają zatem konsensus ilościowo-jakościowy z nadesłanych w odpowiedzi, zaprezentowany w formie Mapy zagrożeń i Mapy szans rozwojowych dla rynku kredytów i pożyczek konsumpcyjnych.

Każda z map podzielona jest na 4 ćwiartki wyznaczone w punkcie przecięcia prostych obrazujących średnią wartość prawdopodobieństwa wystąpienia danego czynnika i średnią siłę oddziaływania czynników na rynek. Takie podejście pozwala na identyfikację szans i zagrożeń dla rynku CF w czterech grupach czynników:

- Grupa I - niskie prawdopodobieństwo i niskie oddziaływanie na rynek;
- Grupa II - niskie prawdopodobieństwo i wysokie oddziaływanie na rynek;
- Grupa III - wysokie prawdopodobieństwo i niskie oddziaływanie na rynek;
- Grupa IV - wysokie prawdopodobieństwo i wysokie oddziaływanie na rynek.

Z punktu widzenia perspektyw rozwojowych segmentu CF największe znaczenie dla rynku mają czynniki znajdujące się w Grupie IV.

Zagrożenia dla rozwoju rynku CF w nadchodzących trzech latach

Wyniki badania eksperckiego wskazują, że do najważniejszych czynników oddziałujących negatywnie na rozwój rynku Consumer Finance w najbliższych trzech latach zaliczyć należy następujące zagrożenia:

1. **Spadek dochodów pozaodsetkowych (opłat i prowizji) w segmencie CF w wyniku dalszego ustawowego ograniczenia wysokości kosztów** (średnie prawdopodobieństwo na poziomie 74%; średnia siła oddziaływania - 15,7 pkt.);

Przegłosowana w Sejmie w dniu 4 listopada br. Ustawa z dnia 6 października 2022 r. o zmianie ustaw w celu przeciwdziałania lichwie, zawiera szereg przepisów istotnie warunkujących atrakcyjność biznesu w segmencie kredytów i pożyczek konsumpcyjnych. Wskazane przez ekspertów zagrożenie dla rozwoju rynku CF dotyczące dalszego ograniczenia kosztów pozaodsetkowych kredytów i pożyczek znajduje potwierdzenie w proponowanych w ustawie zmianach, polegających na wprowadzeniu nowych limitów opłat i prowizji dla:

- kredytów z terminem spłaty do 30 dni na poziomie 5% całkowitej kwoty kredytu,
- kredytów o okresie spłaty nie krótszym niż 30 dni – 20% w skali roku i nie więcej niż 45% w całym okresie kredytowania.

Ustawa została ogłoszona w Dzienniku Ustaw w dniu 17 listopada br. Po wejściu w życie zmienionych przepisów, nie ulega wątpliwości, iż rentowność biznesu Consumer Finance ulegnie wyraźnemu obniżeniu. Kluczową kwestią jest jednak odpowiedź na pytanie, czy przy takim poziomie limitów kosztów pozaodsetkowych kontynuowanie działalności pozostanie opłacalne? Ustawodawca nie przeprowadził jednak oceny skutków regulacji do przedmiotowej ustawy. Natomiast raporty przygotowane przez interesariuszy rynku jednoznacznie wskazują na ograniczenie aktywności podmiotów działających w branży CF, w szczególności w przypadku pożyczek

krótkoterminowych oraz ryzyko wycofania się z rynku niektórych graczy, w związku z brakiem możliwości pokrycia ryzyka kredytowego przy proponowanych w ustawie limitach.

2. **Niepewność polityczną w kontekście wojny w Ukrainie i niepewność w zakresie koniunktury gospodarczej w Polsce**

(średnie prawdopodobieństwo na poziomie 83%; średnia siła oddziaływania - 13,3 pkt.);

Perspektywy rozwoju rynku kredytów i pożyczek konsumpcyjnych są silnie skorelowane z koniunkturą gospodarczą. Wskazane przez ekspertów zagrożenie związane jest z oczekiwanym spowolnieniem gospodarczym w najbliższym okresie. Prognozy IMF wskazują, iż tempo wzrostu PKB będzie w latach 2023-2025 niższe niż obecnie i wyniesie 0,5% w 2023 roku, 3,1% w 2024 roku i 3,4% w 2025 roku¹. Powyższe przewidywania w połączeniu z niepewnością polityczną w kontekście wojny w Ukrainie nie będą sprzyjały zaciąganiu zobowiązań finansowych przez gospodarstwa domowe.

3. **Spadek realnych wynagrodzeń w powiązaniu z wysokim poziomem stóp procentowych przekładający się na spadek zdolności kredytowej i wielkość nowo udzielanych kredytów/pożyczek**

(średnie prawdopodobieństwo na poziomie 74%; średnia siła oddziaływania - 14,4 pkt.);

Dane GUS dotyczące przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia realnego brutto wskazują na wyhamowanie obserwowanego w poprzednich latach wzrostowego trendu. Co więcej, w II i III kw. 2022 roku odnotowano spadek realnych wynagrodzeń w sektorze przedsiębiorstw, odpowiednio na poziomie 0,1% i 1,3%. Przewidywane wysokie tempo inflacji w perspektywie dwóch najbliższych lat i wzrost wydatków gospodarstw domowych w powiązaniu z niższą dynamiką wzrostu wynagrodzeń będzie skutkować obniżeniem poziomu dochodu do dyspozycji, jak również zwiększeniem dysproporcji w społeczeństwie i zmianami w zakresie preferencji zadłużania się przez część klientów. Dla kredytodawców i pożyczkodawców zobowiązanych do weryfikacji zdolności kredytowej konsumentów przekładać się to będzie na ograniczenie poziomu sprzedaży nowych produktów i niższy potencjał rozwojowy rynku.

4. **Niski poziom nastrojów konsumenckich i skłonności/ możliwości dokonywania ważnych zakupów finansowanych kredytem/pożyczką**

(średnie prawdopodobieństwo na poziomie 64%; średnia siła oddziaływania - 12,8 pkt.);

¹ Źródło: https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2022/October/weo-report?c=964,&s=NGDP_RPCH,&sy=2020&ey=2027&ssm=0&scsm=1&sc=0&ssd=1&ssc=0&sic=0&sort=country&ds=.&br=1

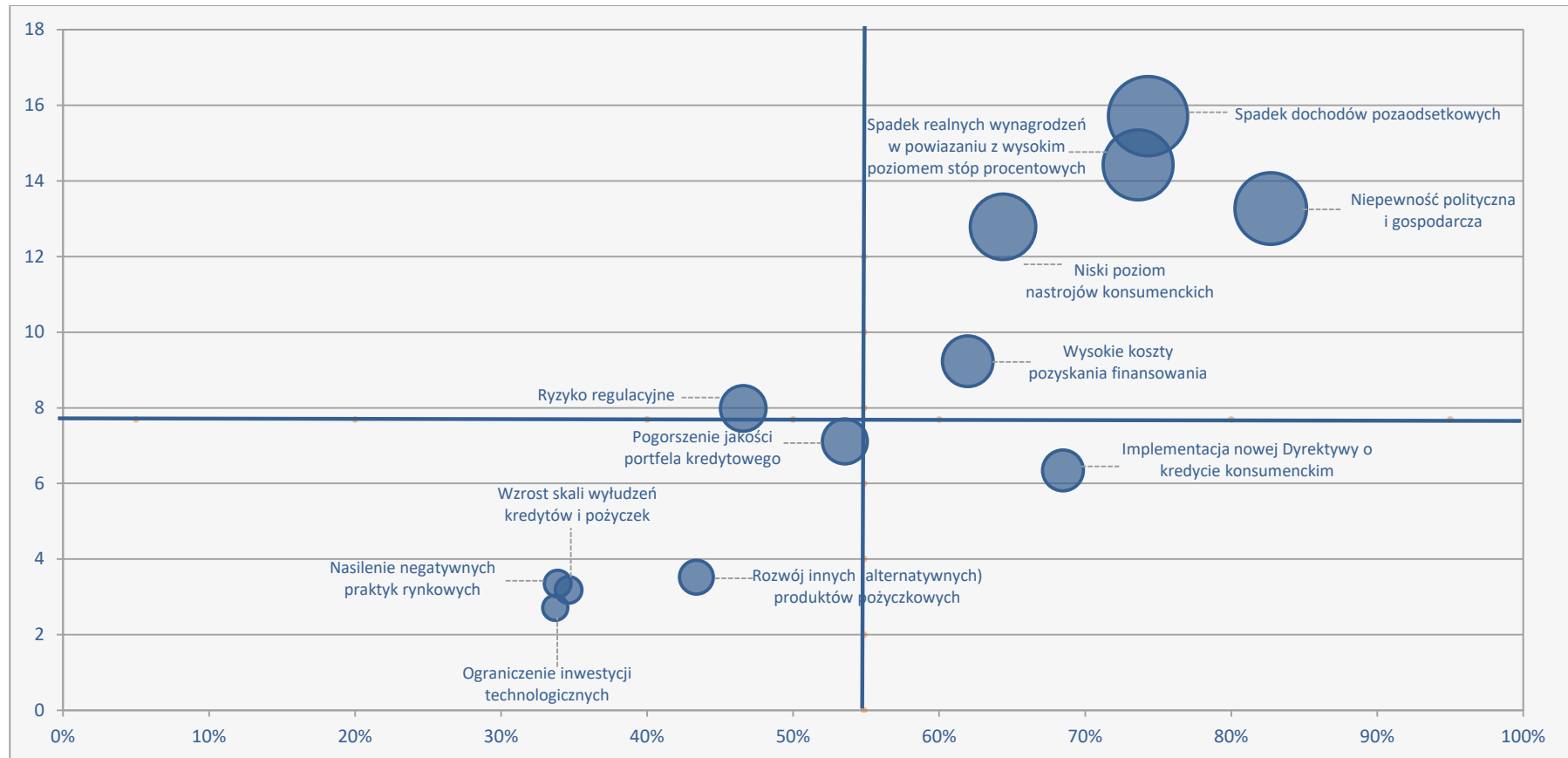
Obecny poziom nastrojów konsumenckich w Polsce jest najniższy od 8 lat. Bieżący Wskaźnik Ufności Konsumenckiej publikowany przez GUS wyniósł w październiku br. -45,5, podczas gdy w latach 2017-2019 kształtował się w przedziale 2,4-7,7. Ujemna wartość wskaźnika oznacza przewagę liczebną konsumentów nastawionych pesymistycznie nad konsumentami nastawionymi optymistycznie. Z punktu widzenia perspektyw rozwojowych rynku Consumer Finance istotny jest bardzo wyraźny spadek skłonności do dokonywania ważnych zakupów, których część mogłaby być sfinansowana właśnie kredytem lub pożyczką. Według danych GUS wyniósł on w październiku br. -41,1, podczas gdy jeszcze na początku roku wynosił -20,8. Pogłębiający się spadek nastrojów konsumenckich i brak czynników optymistycznych w sferze koniunktury gospodarczej będzie wyraźnie destymulująco oddziaływał na perspektywy rynku CF.

5. Wysokie koszty pozyskania finansowania na rynku na skutek wysokiego poziomu stóp procentowych

(średnie prawdopodobieństwo na poziomie 62%; średnia siła oddziaływania - 9,2 pkt.).

W opinii ekspertów, negatywnie na potencjał rynku kredytów i pożyczek konsumenckich w perspektywie najbliższych trzech lat, oddziaływać będą ponadto wysokie koszty pozyskania finansowania, przede wszystkim na skutek wysokiego poziomu stóp procentowych. Po odnotowanej na przestrzeni ostatniego roku serii podwyżek stóp procentowych, podstawowa stopa tj. stopa referencyjna znajduje się na poziomie najwyższym od blisko 20 lat. Pomimo braku kolejnych podwyżek na ostatnich dwóch posiedzeniach, wysoka inflacja i niekorzystne prognozy inflacji pokazują, że zagrożenie będzie aktualne także w najbliższych latach. Dodatkowym zagrożeniem dla firm pożyczkowych w tym aspekcie jest zaproponowany w Ustawie z dnia 6 października 2022 r. o zmianie ustaw w celu przeciwdziałania lichwie, całkowity zakaz pozyskania finansowania w wyniku emisji obligacji. Art. 59ca. 1. stanowi bowiem, że „Środki przeznaczane na udzielanie kredytów konsumenckich przez instytucje pożyczkowe nie mogą pochodzić z działalności polegającej na gromadzeniu środków pieniężnych innych osób fizycznych, osób prawnych lub jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej, w tym z emisji obligacji lub innych instrumentów dłużnych oraz ze źródeł nieudokumentowanych”. W przypadku podpisania Ustawy przez Prezydenta RP, firmy pożyczkowe będą mogły finansować się wyłącznie z kredytów bankowych lub pożyczek od spółek powiązanych, pod warunkiem, że podmioty powiązane nie pozyskują tych środków z emisji obligacji. Takie podejście ustawodawcy istotnie ogranicza dostępność źródeł finansowania, co z pewnością przełoży się na dalszy wzrost kosztów finansowania branży CF i ograniczy rentowność prowadzonej działalności.

Wykres 4. Zagrożenia dla rozwoju rynku Consumer Finance w nadchodzących 3 latach

* wielkość kółka oznacza średnią iloczynu prawdopodobieństwa i siły oddziaływania

** linie na mapie wyznaczają średni poziom prawdopodobieństwa oraz siły oddziaływania

Źródło: Badanie eksperckie.

W strategiach biznesowych podmiotów z rynku CF ważnym elementem warunkującym poziom zyskowności jest kwestia jakości portfela kredytowego. Z przeprowadzonego badania wynika jednak, że również ten czynnik z dużym prawdopodobieństwem (54%) będzie negatywnie oddziaływał na potencjał rynku CF (średnia waga czynnika na poziomie 7,1 pkt.). W opinii ekspertów pogorszenie regularności spłacanych zobowiązań wynikać będzie z jednej strony z osłabienia koniunktury gospodarczej (wyraźny spadek dynamiki PKB), niepewnością w zakresie rozwoju wojny w Ukrainie i poważnego kryzysu energetycznego, a z drugiej z pogorszenia sytuacji finansowej gospodarstw domowych w wyniku wysokiej inflacji skutkującej spadkiem realnych dochodów gospodarstw domowych. Co ważne eksperci przewidują, że efekt ten dotyczyć może już nie tylko mniej zamożnej części społeczeństwa, ale również tych konsumentów, którzy poza finansowaniem krótkoterminowym posiadają dodatkowo zadłużenie hipoteczne.

Skala spadku jakości portfela kredytowego będzie oczywiście zróżnicowana. Eksperti przewidują, że może być ona wyższa w sektorze instytucji pożyczkowych i w podmiotach, w których polityka oceny ryzyka kredytowego klientów była błędnie wyskalowana. W mniejszym stopniu dotyczyć będzie natomiast sektora bankowego. Obecny brak zagrożenia wynikającego z pogorszenia jakości portfela kredytów konsumpcyjnych w sektorze bankowym potwierdzają dane KNF. Na koniec sierpnia 2022 roku udział kredytów z utratą wartości w portfelu kredytów konsumpcyjnych kształtował się na poziomie 9,4%. Jest to wartość zbliżona do wartości odnotowanej na koniec 2021 roku i niższa od wartości odnotowanej w analogicznym okresie roku poprzedniego (na koniec sierpnia 2021 roku udział kredytów ze stwierdzoną utratą wartości kształtował się na poziomie 10,5%). Warto jednak podkreślić, że o ile dane nie wskazują na pogorszenie jakości portfela, to jednak wielu ekspertów uważa, że ryzyka pandemii i podwyższonych stóp nie są jeszcze w pełni zmaterializowane we wskaźnikach opóźnienia.

Czynnikiem ograniczającym poziom nieregularnych kredytów może być w opinii ekspertów szersza wymiana informacji między sektorem bankowym i pozabankowym oraz zaproponowane w tzw. ustawie antylichwiarskiej negatywne konsekwencje finansowania konsumentów z przeterminowanym zadłużeniem (w zakresie ograniczania możliwości sprzedaży wierzytelności lub dochodzenia takiej należności). Organicznie szkodowości będzie wynikało również z faktu nieudzielania finansowania osobom, które są już w grupie podwyższonego ryzyka. Wydaje się jednak, że rozwiązania dotyczące poprawy jakości portfela kredytowego polegające na wykluczeniu z rynku klientów o niskiej wiarygodności kredytowej nie rozwiążą problemu złych kredytobiorców, a wyłącznie przesuną ich do nieregulowanej szarej strefy, w której poziom zadłużania nie jest analizowany.

Analizując zagrożenia dla rynku Consumer Finance w perspektywie nadchodzących trzech lat nie można pomijać kwestii związanych z wdrożeniem i implementacją nowej dyrektywy o kredycie konsumenckim. Biorąc jednak pod uwagę, że najprawdopodobniej nastąpi to pod koniec analizowanego okresu (przyjęcie ustawy w Polsce), eksperci nie

przewidują wyraźnego negatywnego wpływu na potencjał rozwojowy rynku CF (średnia waga czynnika na poziomie 6,3 pkt.).

Szanse rozwojowe dla rynku Consumer Finance w nadchodzących 3 latach

Potencjał biznesowy rynku Consumer Finance, pomimo wskazanych powyżej zagrożeń, może zostać wzmocniony w wyniku położenia większego nacisku na realizację szans rozwojowych, które przyczynić się mogą do podniesienia stopy zwrotu z realizowanego biznesu.

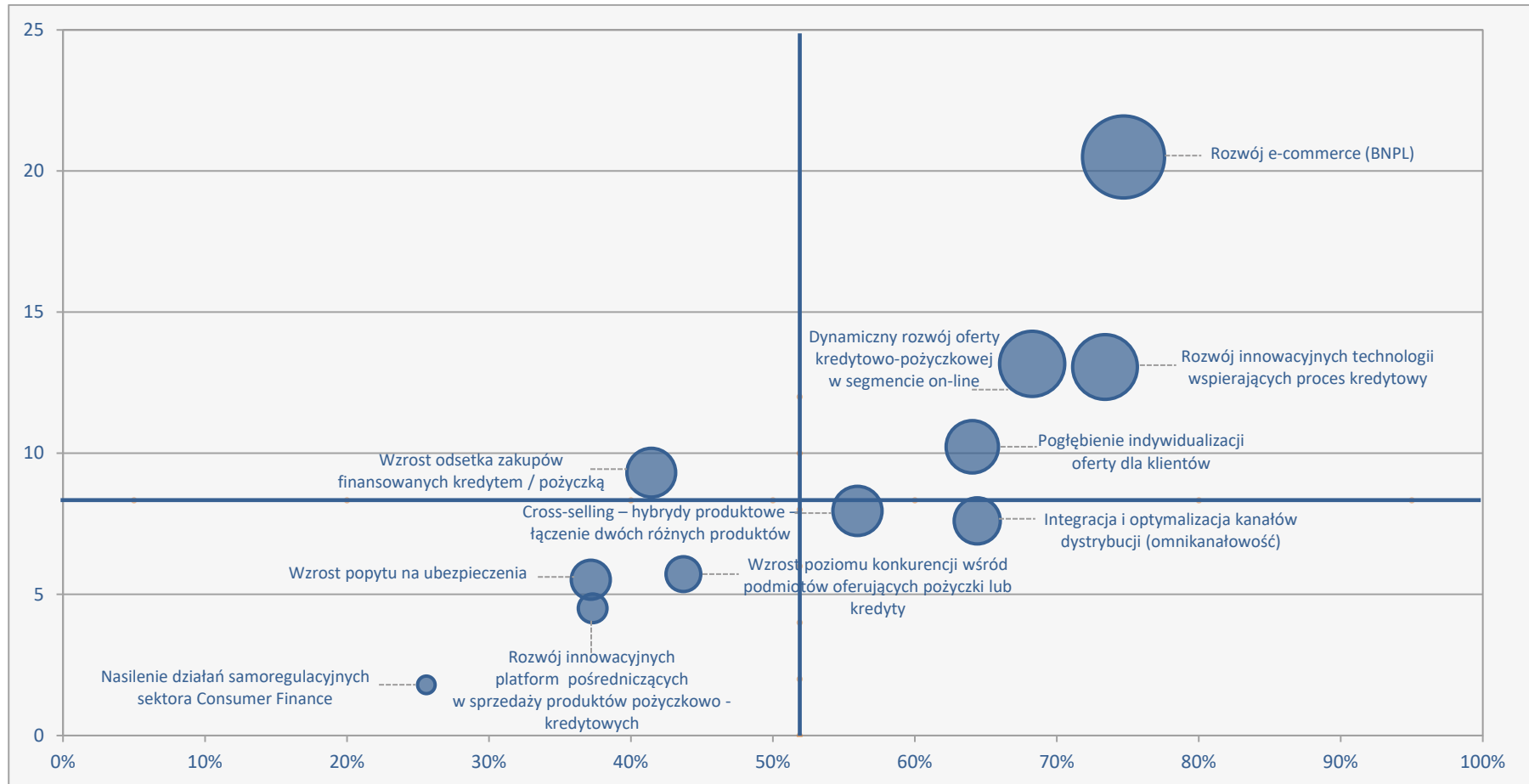
Wyniki badania eksperckiego wskazują wyraźnie, że szansą na rozwój rynku kredytów i pożyczek konsumenckich w perspektywie najbliższych trzech lat upatrywać należy przede wszystkim w obszarze cyfryzacji i nowych technologii, które prowadzić będą zarówno do zwiększenia dostępności produktów kredytowych, jak i redukcji kosztów jednostkowych.

W tym kontekście najwyżej ocenioną szansą rozwojową dla rynku CF jest oczekiwany dalszy dynamiczny rozwój e-commerce generujący wzrost popytu na odroczone płatności (BNPL - *buy now pay later*; średnie prawdopodobieństwo na poziomie 75%; średnia siła oddziaływania - 20,5 pkt.). Należy zauważyć, że pandemia przyczyniła się do istotnego wzrostu zakupów realizowanych on-line. Dla portali i platform internetowych oferujących możliwość odroczenia płatności lub rozłożenia płatności na raty, rozwiązanie BNPL stanie się istotnym elementem zdobywania przewagi rynkowej, generującym zapotrzebowanie na współpracę z podmiotami z rynku CF – bankowymi i pozabankowymi. Warto zauważyć, że portfele BNPL do tej pory cechowały się niską szkodowością. Czy w nowym otoczeniu makroekonomicznym ten trend się utrzyma, czy BNPL będzie kolejnym segmentem, w którym osoby, dla których finansowanie staje się coraz trudniej dostępne znajdą swoje miejsce, dowiemy się już wkrótce.

W opinii ekspertów, popyt na produkty typu BNPL spowoduje zmiany w strukturze rynku CF, polegające przede wszystkim na systematycznej substytucji kredytów ratalnych płatnościami odroczonymi. Już obecnie badania rynkowe pokazują, że polscy konsumenci są europejskimi liderami pod względem zainteresowania płatnościami typu BNPL². Podkreśla się jednak, że wzrost udziału w rynku BNPL, będzie miał raczej charakter ilościowy, w kontekście liczby transakcji a nie wartości sprzedaży. Trudno jest bowiem obecnie oczekiwać, iż ten segment rynku osiągnie poziom sprzedaży porównywalny z kredytami gotówkowymi. Eksperci wskazują, że potencjał rozwojowy rynku BNPL będzie w dużym stopniu uzależniony od skali zaangażowania sektora bankowego oraz instytucji pozabankowych (Allegro, BLIK). Przewidywania dotyczące wzrostu zainteresowania i popytu na płatności odroczone są jednak uwarunkowane brakiem wprowadzenia regulacji ograniczających dostępność tego typu produktów.

² <https://www.rp.pl/handel/art36882691-polska-w-europejskiej-czolowce-kupowania-bez-placenia>

Wykres 5. Szanse rozwojowe dla rynku Consumer Finance w nadchodzących 3 latach

* wielkość kółka oznacza średnią iloczynną prawdopodobieństwa i siły oddziaływania

** linie na mapie wyznaczają średni poziom prawdopodobieństwa oraz siły oddziaływania

Źródło: Badanie eksperckie.

Kolejnym, istotnym czynnikiem stymulującym rozwój rynku CF są innowacyjne technologie wspierające proces kredytowy (średnie prawdopodobieństwo na poziomie 73%; średnia siła oddziaływania - 13,1 pkt.). Nowe rozwiązania usprawniające metody i proces oceny zdolności kredytowej oraz ukierunkowane na wzrost dostępności produktów kredytowych, przyjazność i przejrzystość procesu weryfikacji zdolności kredytowej, jak również szybkość w otrzymaniu środków, będą z dużym prawdopodobieństwem czynnikiem sprzyjającym zdobywaniu przewagi konkurencyjnej na rynku CF. W tym kontekście eksperci biorący udział w badaniu podkreślali przede wszystkim istotne znaczenie wykorzystania w procesie oceny zdolności kredytowej możliwości jakie płyną z tzw. bankowości otwartej (Open Banking) a także powszechniejszego wykorzystania biometrii (logowanie na podstawie biometrii, pasywna biometria).

Kwestie technologii i wykorzystania innowacyjnych rozwiązań są kluczowe dla rozwoju rynku CF m.in. ze względu na przewidywany dalszy wzrost udziału oferty kredytowo-pożyczkowej w segmencie on-line (średnie prawdopodobieństwo na poziomie 68%; średnia siła oddziaływania - 13,2 pkt.). W tym kontekście eksperci wskazują na rosnące znaczenie dalszej digitalizacji procesów kredytowych, która poprzez eliminację tradycyjnych dokumentów na rzecz dokumentów cyfrowych znacznie ułatwi i skróci proces kredytowy.

W opinii ekspertów, potencjał rynku CF może rosnąć wraz z szerszą i głębszą indywidualizacją oferty, w szczególności dla stałych klientów (hiperpersonalizacja), w wyniku lepszego wykorzystania danych o klientach (Big Data, machine-learning; średnie prawdopodobieństwo na poziomie 64%; średnia siła oddziaływania - 10,2 pkt.).

Wysoce prawdopodobnymi, ale o niższym pozytywnym impakcie na rozwój rynku CF, są szanse związane z wykorzystaniem cross-sellingu, hybryd produktowych (średnie prawdopodobieństwo na poziomie 56%; średnia siła oddziaływania - 8,0 pkt.) oraz integracją i optymalizacją kanałów dystrybucji (omnikanałowość; średnie prawdopodobieństwo na poziomie 64%; średnia siła oddziaływania - 7,6 pkt.).

Poza wspomnianymi już wyżej nowymi produktami i rozwiązaniami, które mogą usprawnić proces sprzedaży i umożliwić pozyskanie nowych grup klientów, szansą rozwojową dla rynku CF jest także poszerzenie oferty produktowej. Wśród nowych rozwiązań, które mogą mieć znaczenie w perspektywie najbliższych trzech lat eksperci wskazali m.in. na:

- wzrost znaczenia finansowania kontekstowego (embedded finance) – tj. kredytów na zakup konkretnych produktów lub usług w trakcie ścieżki zakupowej;
- rozwój finansowania dostępnego na platformach zakupowych;
- wprowadzenie produktów dedykowanych nowym grupom klientów (np. osobom z Ukrainy);

- grywalizację usług finansowych;
- Metaverse financing.

Podsumowując, wyniki badania jakościowego dotyczącego szans i zagrożeń dla rynku Consumer Finance w perspektywie najbliższych 3 lat, pozwalają na wnioskowanie, że nie można wykluczać, iż w przypadku materializacji ryzyka wystąpienia negatywnych czynników, część podmiotów funkcjonujących obecnie na rynku, będzie zmuszona do zaprzestania działalności. Zdecydowana większość ekspertów potwierdza powyższą tezę. Wskazują przede wszystkim na konsekwencje związane z tzw. ustawą antylichwiarską, która z jednej strony zmniejszy opłacalność segmentu CF w związku z pogarszającą się strukturą wyników (niskie stopy zwrotu na kapitale), przy jednoczesnych ograniczeniach regulacyjnych, które nie pozwalają na zrekompensowanie ewentualnych niższych realnych przychodów wyższymi opłatami i prowizjami. Dodatkowo pogorszeniu ulegnie dostępność i koszt finansowania, co w powiązaniu z prawdopodobnym rozwojem tzw. embedded finance spowoduje, że finansowanie będzie dostarczane przez różne podmioty, które będą wypierać z rynku obecnie funkcjonujące podmioty na rynku CF. Zmieniające się i coraz bardziej wymagające warunki prowadzenia biznesu CF pozwolą przetrwać tylko największym, najbardziej zorganizowanym, najlepiej zarządzanym firmom, z dużym zapleczem kapitałowym. Podmioty najbardziej odporne na negatywny wpływ ww. czynników to te, które na przestrzeni ostatnich lat potrafiły zbudować dużą, lojalną i wiarygodną bazę klientów, uzyskują korzyści skali, mają odpowiednią wiarygodność na rynku pozwalającą na dostęp do relatywnie korzystnego finansowania oraz posiadają mocne zaplecze technologiczne, które pozwala na obsługę procesów biznesowych w sposób zdigitalizowany, automatyczny i efektywny kosztowo. Pozostałe podmioty nie posiadające takich cech będą prawdopodobnie zmuszone do wycofania się z rynku lub będą przedmiotem akwizycji przez silniejszych graczy. Oznaczać to będzie wzrost poziomu koncentracji sektora, skutkującej ograniczeniem konkurencji na rynku. Nie ulega wątpliwości, iż część klientów, tych o niższej wiarygodności kredytowej, zostanie wykluczona z rynku legalnego i będzie poszukiwać finansowania w szarej strefie, co zaowocować może bardzo negatywnymi skutkami nie tylko dla ich sytuacji finansowej ale również gospodarki.